

3. Реалізація недоторканності права власності під час досудового розслідування: навч. посіб. / В.І. Галаган, Н.С. Моргун, М.Й. Кулик, Ю.В. Терещенко. Київ, 2016. 141 с.

4. Литвинчук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1 / О.І. Литвинчук, М.С. Сорока, І.В. Колесников та ін. Х.: Фактор, 2020. 80 с.

Данатарова Вікторія Михайлівна,
аспірант кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВ, УЧИНЕНИХ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ: ПРОСТУПОК ЧИ ЗЛОЧИН?

1 липня 2020 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень».

Законом визначено, що кримінальним проступком визначено діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Відтепер з кримінального кодексу зникає поняття злочин середньої тяжкості, а всі злочини, які раніше так класифікувалися, вважатимуться нетяжкими.

Внесеними змінами до статті 11 Кримінального кодексу визначення злочину трансформовано у визначення «кримінального правопорушення» (єдиного як для злочинів, так і для проступків) — «суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення».

У статті 12 Кримінального кодексу встановлено види кримінальних правопорушень (кримінальні проступки та злочини) та надано їм визначення. При цьому склади кримінальних проступків утворено за рахунок злочинів невеликої тяжкості.

Нова класифікація виглядатиме так:

- кримінальні проступки (основне покарання не пов'язане з позбавленням волі, а штраф не перевищує 3 000 нмдг);
- злочини невеликої тяжкості (основне покарання — до 5 років позбавлення волі або штраф до 10 000 нмдг);
- тяжкі злочини (основне покарання — до 10 років позбавлення волі або штраф до 25 000 нмдг);

- особливо тяжкі злочин (основне покарання — понад 10 років позбавлення волі або штраф понад 25 000 нмдг).

Під час написання наукової роботи виникло питання як саме необхідно класифікувати шахрайство вчинене за допомогою мобільного зв'язку? Адже деякі випадки можливо класифікувати за частиною 1 статті 190 КК України - заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство), а деякі як злочин за частиною 3 статті 190 КК України шахрайство вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. [1]

Після опрацювання законодавчої бази, наукових робіт та статей науковців на тему кваліфікації шахрайства вчиненого за допомогою мобільного зв'язку ми схилиємось до думки що дану категорію злочинів слід кваліфікувати за ч.3 ст.190 КК України – шахрайство вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки з наступних причин.

Перш за все необхідно з'ясувати що таке електронно-обчислювальна техніка та мобільний зв'язок.

Електронно-обчислювальна техніка розуміється як комплекс електронних технічних засобів, побудованих на основі мікропроцесорів і призначених для автоматичної обробки інформації при вирішенні обчислювальних та інформаційних завдань. [2]

Мобільний зв'язок – галузь телекомунікаційної індустрії. Роботу мобільного зв'язку забезпечує розвинена мережа базових станцій з фіксованими антенами, які передають інформацію комутаційним центрам із допомогою радіочастотних сигналів. Через комплексно-програмні пристрої операторів і провайдерів телекомунікаційних мереж проходить потік інформації, частина якої залишається в пам'яті для технологічних цілей (статична інформація), а інша частина проходить як «наскрізна» і є інформацією динамічною, яка може бути перехоплена лише на підставі ухвали слідчого судді апеляційного суду. Водночас до статичної інформації тимчасовий доступ можливий на підставі ухвали слідчого судді місцевого суду після розгляду клопотання. [3, с. 13].

У ч. 1 ст. 1 Закону «Про телекомунікації» визначено, що мережа електрозв'язку — комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням. [4]

Тобто мобільний зв'язок виконує функцію передачі інформації, а отже виконує інформаційні завдання. Таким чином стає зрозуміло, що мобільний зв'язок відноситься до електронно-обчислювальної техніки.

Об'єктивна сторона злочину проявляється у формі несанкціонованого втручання в роботу ЕОМ, їх систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, наслідком якого є 1) витік; 2) втрата; 3) підроблення; 4) блокування інформації;

5) створення процесу автоматичної обробки інформації; 6) порушення встановленого порядку її маршрутизації.

Використання електронно-обчислювальної техніки для неправомірного заволодіння чужим майном утворює склад злочину, передбаченого ч. 3 ст. 190, лише тоді, коли винна особа здійснює викрадення шляхом обману чи зловживання довірою. Обман при вчиненні цього злочину може виразитись у застосуванні програмних засобів, які дають змогу винному будь-яким чином (шляхом відшукування випадкових цифр, паролів тощо) здійснити несанкціонований доступ до інформації, яка зберігається чи обробляється в автоматизованих системах, щоб ввести в оману автоматизовану систему і видати себе за того, хто має право в ній працювати і здійснювати відповідні операції (за "свого"). Проникнувши у такий спосіб до відповідної електронної системи, винний здійснює ті чи інші операції, як це робив би той, хто має на це право. При цьому він може вплинути на процес обробки інформації, перекрутити її зміст . чи знищити, задати необхідну для заволодіння майном чи правом на нього команду, налагодити систему так, щоб вона функціонувала в режимі, який би забезпечив винному або іншим особам незаконне отримання чужого майна чи права на нього.

Таким чином, встановлено, що мобільний зв'язок слід вважати підвидом електронно обчислювальної техніки, а отже шахрайства вчиненні з використанням мобільного телефону та мобільного зв'язку слід кваліфікувати за ч.3 ст. 190 КК України.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний кодекс України від 13.04.2012 р., № 4651-VI: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 13.11.2020)
2. Верховний суд України: офіційний веб-сайт. Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж та мереж електрозв'язку URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/AFB1E90622E4446FC2257B7C00499C02](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/AFB1E90622E4446FC2257B7C00499C02) (дата звернення 27.09.2020).
3. Тагієв С. Тимчасовий доступ до інформації, яка знаходиться в операторів і провайдерів телекомунікацій, у кримінальному провадженні. *Слово Національної школи суддів*. 2013, №2 (3). С 13.
4. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р., № 12: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text> дата звернення 27.09.2020